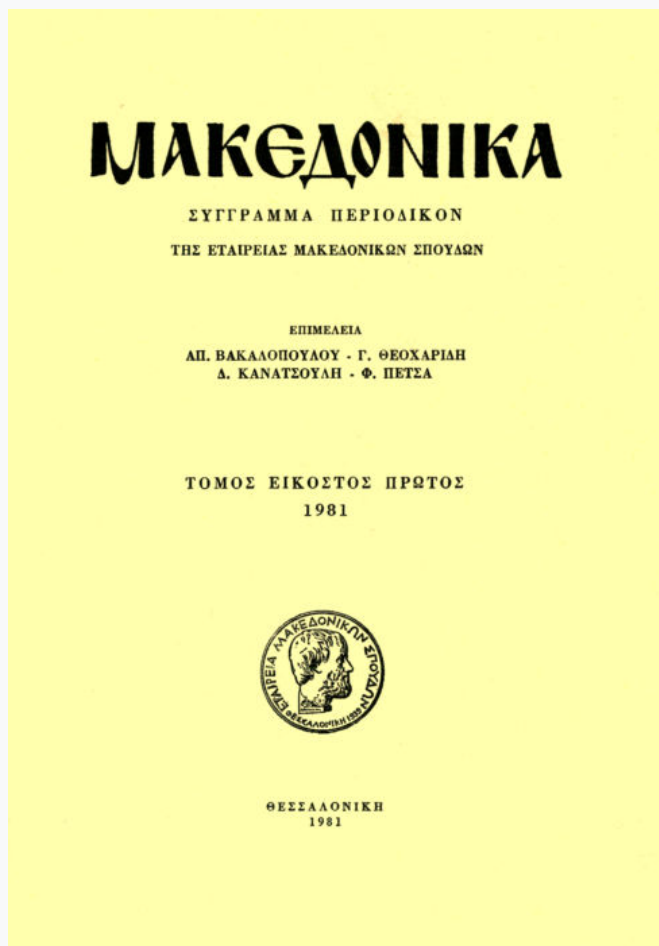

Μακεδονικά

Τόμ. 21, Αρ. 1 (1981)

Εγκύκλιος της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης υπέρ
βοηθείας της Ιεράς Μονής Εικοσιφοινίσσης

Απόστολος Αθ. Γλαβίνας

doi: [10.12681/makedonika.440](https://doi.org/10.12681/makedonika.440)

Copyright © 2014, Απόστολος Αθ. Γλαβίνας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γλαβίνας Α. Α. (1981). Εγκύκλιος της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης υπέρ βοηθείας της Ιεράς Μονής Εικοσιφοινίσσης. *Μακεδονικά*, 21(1), 351–372. <https://doi.org/10.12681/makedonika.440>

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΥΠΕΡ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΟΙΝΗΣΣΗΣ

Μεταξὺ τῶν σωζομένων χειρογράφων τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Βλατάδων¹ εὐρίσκεται καὶ ὁ ὑπ' ἀριθμ. 66 κῶδιξ², ὁ ὁποῖος περιέχει 103 ἐν συνόλῳ ἔγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων 50 εἶναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἐπισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου πρὸς διάφορα πρόσωπα, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Θεόφιλον καὶ διάφορα ἄλλα κείμενα³.

1. Περί τῆς Μονῆς ταύτης ὄρα Γεωργίου Α. Στογιόγλου, Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ πατριαρχικῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων, Θεσσαλονίκη 1971.

2. † τοῦ πρ. Α. Σωφρονίου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων ἀποκειμένων κωδίκων, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 77.

3. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εὑρε τὸ πρῶτον τὸ 1896 ὁ Β. Α. Μυστακίδης, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκεν ἐξ αὐτοῦ ἐπιστολμαίαν διατριβὴν τοῦ Θεοφίλου «πρὸς τὸν Πελαγονίας Νεκτάριον περὶ τοῦ ἂν ἐν τῇ Προηγιασμένη λειτουργίᾳ μέλλων ὁ ἱερεὺς νὰ κοινωνήσῃ τὸν προηγιασμένον ἄρτον, ἔχοντα τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ αἷμα, ἐν οἷς γενομένης τῆς λειτουργίας πρὸς ἡμερῶν, ἐβάλλῃ τὸ ζέον, πρέπει νὰ βάλλῃ ἄλλο ζέον ἢ οὐ», Λειτουργικά. «Εἰ χρεῖα τοῦ ζέοντος καὶ ἐν τῇ Προηγιασμένη Λειτουργίᾳ», «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 17(1897) 78-80, 85-87. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὁ αὐτὸς Β. Α. Μυστακίδης, Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα. Ἡ Μονὴ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔγγραφα, Μητροπολίται Θεσσαλονίκης, Ἐπισκοπαί, κ.λ., «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος σύγγραμμα περιοδικόν, Πρακτικά καὶ ἐκθέσεις τῶν ΔΕ', ΔΕΤ', ΛΖ' Συλλογικῶν ἐτῶν 1895-1899» 27(1895-1899), ἐν Κωνσταντινουπόλει 1900, σ. 384-385, ἀνεφέρθη ἐκ νέου εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο καὶ ἐξέδωκεν ἐξ αὐτοῦ ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως τοῦ Θεοφίλου Καμπανίας, Γεωργίου ὀνομαζομένου, πρὸς τὸν εἰς Ἐπίσκοπον Ἱερισσοῦ προαχθέντα ἀρχιδιάκονον τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιον. Ἀργότερον ὁ Μητροπολίτης πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, καταγράφων τὰ ἐν τῇ Μονῇ ἀποκείμενα χειρόγραφα, ἐμελέτησε καὶ τὸν κώδικα τοῦτον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, εὐρὼν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Θεοφίλου καὶ τινὰς ἐπιστολάς, σχέσιν ἔχουσας πρὸς τὴν ἐν Ὀλύμπῳ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἔθεσε ταύτας εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γενναδίου, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, Ἡ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 56-59, ἀσχοληθέντος ἐν ἔτος προηγουμένου διὰ μακρῶν μὲ τὴν συγγραφὴν τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Διονυσίου καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσης Μονῆς ταύτης, Ἡ Ἱερὰ Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 1(1917) 515-528, 545-560, 593-604. Ὁ Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης εἰς νεωτέραν μελέτην του, Ὁ Καμπανίας Θεόφιλος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικά» 2(1927) 54-97, 245-268, συνεκέντρωσε τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεόφιλον Καμπανίας καὶ προ-

Ἐν ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων, τὸ ὁποῖον περιέχεται εἰς τὸ φ. 87α-β, εἶναι ἐγκύκλιος τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν της. Δι' αὐτῆς ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ἱερομόναχον Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότην νὰ περιέρχεται ἐπὶ τριετίαν τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν χωρίων καὶ τσιφλικίων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς αὐτήν, πρὸς συλλογὴν βοηθείας ὑπὲρ τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης. Ὁ Ἰωάσαφ κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην περιφορὰν τοῦ θὰ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μέρος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ μέρος τῶν λειψάνων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Μεγαλομάρτυρος Χαραλάμπους, τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου, τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος καὶ τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Παρασκευῆς. Διὰ τῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου ἐπετρέπετο εἰς τὸν Ἰωάσαφ νὰ φορῇ ἐπιτραχήλιον, νὰ ἐπιτελῇ ἁγιασμούς, νὰ γράφῃ τεσσαρακονταλείτουργα καὶ νὰ ἐξομολογῇ τοὺς χριστιανούς. Τέλος προτρέπονται οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης νὰ ἐνισχύουν «λόγῳ καὶ ἔργῳ» τὴν περιφορὰν ταύτην τοῦ Ἰωάσαφ, διὰ νὰ βοηθηθῇ ἡ ἔχουσα μερίστην ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως Μονῆς του¹.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ταύτης / ἀγιωτάτης μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, / εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ λοιποὶ πάντες / εὐλογημένοι χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν, / καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ καὶ κυρίου παντο / κράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχῇ, εὐλογία / καὶ συγχώρησις· γνωστὸν ἔστω πᾶσιν / ὑμῖν, ὅτι δεδώκαμεν καὶ ἀδθῖς τὸ / ταξίδιον τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν ἐν / αὐτῇ περιεχομένων χωρίων, τσιφλικίων / ὡν τῷ ὁσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρ' Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότῃ ἐπὶ τριετίᾳ / φέρει δὲ ἐμθ' αὐτοῦ πρὸς τοῦτοις μέ / ρος τιμίων καὶ ζωοποιοῦ ξύλου, μέρος λειψάνων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, μέρος Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, / ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος / Χαραλάμπους μέρος, καὶ τοῦ ἁγίου Μερκουρίου, μέρος δὲ τοῦ ἁγίου Τρύφωνος καὶ μέ / ρος τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Παρασκευῆς· δίδομεν ἅδειαν / πρὸς τοῦτοις αὐτῷ ἐπιτραχήλιον φορεῖν, / ἁγιασμούς ψάλλειν, γράφειν τεσσα / ρανταλείτουργα, προθέσεις παρὰ / τῶν προαι-

ἐβῃ εἰς εὐρεῖαν ἀνάλυσιν τοῦ ἀκεφάλου, ἀτελοῦς, ἀχρονολογήτου καὶ κολοβοῦ τούτου χειρογράφου. Τέλος, ὁ εὐρὼν τὸ χειρόγραφον τοῦτο Β. Α. Μυστακίδης, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὡς ἄνω ἐργασίας τοῦ Μητροπολίτου Σωφρονίου, ἠσχολήθη ἐκ νέου μὲ αὐτό, ἐσχολίασεν ὀρισμένας τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐξέδωκε 13 ἐξ αὐτῶν, Θεοφίλου Καμπανίας, Ἐργα καὶ Ἡμέραι, «Θεολογία» 7(1929) 49-60, 110-123. Ὁ Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου, Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ μονὴ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ μετόχια αὐτῆς, «Byzantinische Zeitschrift» 8(1899) 402-428, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει, καίτοι εἰς τὰς σ. 402-407 ἀναφέρεται εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς τῶν Βλατάδων.

1. Περίληψιν τῆς ἐγκυκλίου ταύτης δίδει καὶ ὁ Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, Ὁ Καμπανίας Θεόφιλος, ἔ.ἀ., σ. 258.

ρῆσει, καὶ εὐλαβεῖα φερο|μένων εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον καὶ| ἀποδέχσθαι
τοὺς διαλογισμοὺς τῶν|μετ' ἀλλαβείας αὐτῶ προσερχομέ|νων· συνδράμει
τοιαυτοῦν, καὶ βο|ηθήσατε αὐτῶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ ἐ|λεημοσύνην ἐπίδοτε,
ἵνα καὶ ὁ μ|σθαποδότης Θεός, ἀποδώσῃ τοὺς|μισθοὺς ἡμῶν μυριοπλασίονες·
οὕτω| ποιήσατε τοῖνυν τέκνα, ἀγαπητὰ|καὶ περιττόθητα, ἵνα καὶ ἡ τοῦ|Θε-
οῦ χάρις, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐ|χῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴῃ μετὰ πάντων| ὧμων. ἀψῆα
Σεπτεμβρίου α'.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐγκυκλίου ταύτης καθίσταται σαφές ὅτι ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου οὐδεμία ὑπάρχει ἔνδειξις. Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἐκ τῆς χρονολογίας, 1 Σεπτεμβρίου 1791, εἶναι βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Γερασίου, ὁ ὁποῖος ἡρχιεράτευεν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1788 μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1810¹.

Ὁ Γεράσιμος, υἱὸς Ἰωάννου τινός, κατήγετο ἐκ τῆς Κρήτης², διετέλεσε ποτε διδάσκαλος εἰς σχολεῖον τῆς Κύπρου καὶ εἶτα εἰς Κωνσταντινούπολιν³. Ὡς γνώστης τῶν πραγμάτων τῆς Κύπρου ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα τῆς Κύπρου, τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθη τὸ 1783 ἐξ αἰτίας τῶν αὐθαιρεσιῶν τοῦ τότε διοικητοῦ τῆς Κύπρου Χατζῆ Μπακκῆ, διαβαλόντος πρὸς τὸν Μέγαν Βεζύρην τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Κύπρου Χρῦσανθον (1767-1810) καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς νήσου Ἀρχιερεῖς, καὶ διὰ τῶν ἀστόχων ἐνεργειῶν του, πατριαρχεύοντος τοῦ Γαβριήλ Δ' († 29.6.1785), κατεδαπάνησε πολλὰ διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολὴν του, νὰ ἐπανέλθουν δηλαδὴ εἰς τὰς θέσεις των οἱ ὡς ἄνω Ἀρχιερεῖς καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν οἱ παρὰνόμως ἐκλεγέντες ὡς διάδοχοί των⁴.

1. Ἐλπίζομεν ὅτι προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν εἰδικὴν περὶ τοῦ Γερασίου μελέτην.

2. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας ἢ συλλογὴ ἀνεκδότων καὶ σπανίων ἐλληνικῶν συγγραμμάτων περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἐφῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα τῆς τῶν Παλαισινῶν, τόμος τρίτος, Πετροῦπολιν 1897 (Bruxelles 1963), σ. 200, 206, 259, 288, 343-344, 354.

3. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα βιβλίον Η', Θ', καὶ Ι', ἥτοι τὰ μετὰ τὴν ἄλωσην (1453-1789). (Ἐκ χειρογράφου ἀνεκδότου τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Σινᾶ). Ἐκδιδόντος Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Ἀφρονίδου Σιναιτοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870, σ. 686.

4. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου δρᾷ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔ.α., σ. 636-638· Σεργίου Μακραιοῦ, Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (1750-1800), ἐν Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, τόμος Γ', ἐν Βενετίᾳ 1872, σ. 356-357· Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ, Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου. Ἐκδοσις παλιγγενεσίας. Μετὰ προλόγου ὑπὸ Θ. Παπαδοπούλου, ἐν Λευκωσίᾳ 1971 (φωτοτυπικὴ ἀνατύπωσις τῆς α' ἐκδόσεως Ἐνετίησιν 1788), σ. 328-329· Ἰωάννου Χάκκετ, Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου κατὰ μετάφρασιν καὶ συμπλήρωσιν Χαριλάου Ι. Παπαιωάννου, τόμος Α'. Ἱστο-

Τὴν 16ην Αὐγούστου 1788 ἀπέθανεν ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος¹ καὶ τῇ μεσολαβήσει τοῦ δραγομένου Στεφάνου Δημητρίου Μωυρογένους² διάδοχός του ἐξελέγη ὁ Γεράσιμος, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ὁ Μητροπολίτης Οὐζιτζης. Δι' αὐτὸ ὁ Ὑψηλάντης, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Παρθενίου Παγκώστα ὡς Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1788, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὴν γενομένην τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως λειτουργίαν καὶ χειροτονίαν τοῦ Παρθενίου εἰς Μητροπολίτην Πηλουσίου, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ «νεοχειροτόνητος» Θεσσαλονίκης³.

Δέκα ἡμέρας μετὰ ταῦτα, τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1788, ὁ Γεράσιμος ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν δραγομένον Νικόλαον Πέτρου Μωυρογένην⁴, διὰ τῆς ὁποίας ἐξήτει τὴν βοήθειάν του καὶ τὴν προστασίαν του⁵.

ρία τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς τοῦ 1878, ἐν Ἀθήναις 1923, σ. 301-303· Τοῦ Κιτίου Νικοδήμου, Ἀνέκδοτα ἱστορικὰ ἔγγραφα, «Κυπριακὰ Χρονικὰ» 3(1925)175-178· Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Αἰ ἐκ τῆς τουρκικῆς καταδυναστεύσεως ἀνωμαλίαι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα, «Θεολογία» 6(1928) 220-222· Ἀνδρέου Ν. Μιτσίδου, Ἡ Ἐθνικὴ προσφορά τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (1571-1878). (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἀπόστολος Βαρνάβας»), Λευκωσία 1971, σ. 12· τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, Λευκωσία 1972, σ. 23.

1. Μ. Ι. Γ (εδεών), Σημειώσεις εἰς ἀναγραφὰς Μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 23(1903) 258· L. Petit, Nouveaux évêques de Thessalonique, «Echos d'Orient» 6(1903) 298. Πρβλ. ἄλλως Louis Petit, Les évêques de Thessalonique, «Echos d'Orient» 5(1901-1902) 216-217 καὶ Ἀλεξάνδρου Ν. Λέτσα, Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1963, σ. 155-156.

2. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔα., σ. 686. Περὶ τοῦ δραγομένου τούτου δρ. Βασ. Σφυρόερα, Οἱ Δραγομένοι τοῦ Στόλου. Ὁ θεσμός - οἱ φορεῖς, «Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 14(1964), Ἀθῆναι 1966, σ. 129-131· Σεργίου Μακραιοῦ, Ὑπομνήματα, ἔα., σ. 356.

3. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔα., σ. 699. Τὸ βεράτιον τοῦ Γερασίμου, ἐν Μιχαήλ Ἀθ. Κάλινδερη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης 1676-1808, ἐν Θεσσαλονίκη 1951, σ. 78-84.

4. Περὶ αὐτοῦ δρ. Βασ. Σφυρόερα, Οἱ Δραγομένοι τοῦ Στόλου, ἔα., σ. 123-129.

5. † τοῦ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τὴν ἄλωσιν. Γεράσιμος ὁ Θεσσαλονίκης ὁ κατόπιν Χαλκηδόνης (1788-1810 καὶ 1810-1820), «Ὁρθοδοξία» 25(1950) 76 καὶ ἐξῆς, ὅπου καὶ πανομοιότυπον τοῦ γράμματος τούτου. Δι' ἐτέρας ἐπιστολάς τοῦ Γερασίμου ἢ πρὸς τὸν Γεράσιμον, δρ. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη ἦτοι κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ τε καὶ καθολικοῦ ὀρθοδόξου πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαι-

Ὁ Γεράσιμος, κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰς Θεσσαλονικὴν ἀρχιερατείας του, ἔζη κυρίως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διετέλει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέλος τῆς ἐνδημούσης συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν πολλῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐγγράφων, εἰς τὰ ὅποια διασώζεται ἡ ὑπογραφή του καὶ τὰ ὅποια δὲν θὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα. Ὡς ἐκ τούτου, ἅμα τῇ ἐκλογῇ του ὁ Γεράσιμος διώρισε τὸν πολὺν Ἐπίσκοπον Καμπανίας Θεόφιλον ὡς ἐπίτροπόν του εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἐνθ' ὁ ἴδιος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλάμβανε μέρος εἰς σοβαρὰς τῆς Ἐκκλησίας ὑποθέσεις. Οὕτω τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1788 ὁ Γεράσιμος καὶ δύο ἄλλοι Ἀρχιερεῖς μετέβησαν εἰς τὴν Πύλιν καὶ ἀπέτρεψαν τὴν συζητουμένην πτῶσιν τοῦ Πατριάρχου Προκοπίου¹. Ὁ ἴδιος ἐδάνεισε, κατὰ τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου 1799, 1.000 γρόσια εἰς τὸν ἐν Κουρούτσεσμε ναὸν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ὁ ὁποῖος ἀνηγέρθη σχεδὸν ἐκ βάθρων δι' ἐκδοθείσης ἐπὶ τούτῳ αὐτοκρατορικῆς ἀδείας². Ἐπίσης ὁ Γεράσιμος ἐπέδειξεν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ Μονῆς τῶν Βλατάδων³.

στίνης ἀποκειμένων ἑλληνικῶν κωδίκων, τόμος τρίτος, Πετροῦπολις 1897 (Bruxelles 1963), σ. 184· Ἰωάννου Οἰκονόμου Λαρισαίου (1783-1842), Ἐπιστολαὶ ἀφ' ὧρων... (1759-1824)... Ἀνέκδοτος χειρόγραφος κώδικας. Μεταγραφή, παρακολούθησις, πρόλογος Γιάννη Α. Ἀντωνιάδη. Φιλολογικὴ παρουσίασις-μελέτη-πίνακες Μ. Μ. Παπαϊωάννου. Ἐκδότης Γιάννης Α. Ἀντωνιάδης, Ἀθήνα 1964, σ. 517-518 (πρβλ. Α. Βρανοῦ ὁ σ. Νεῖα προσκτήσεις τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου: Κώδιξ ἐπιστολῶν τῶν ἐτῶν 1759-1824, καταρτισθεὶς ὑπὸ Ἰωάννου Οἰκονόμου (Λογιωτάτου) τοῦ Λαρισαίου καὶ δωρηθεὶς εἰς τὸ Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον ὑπὸ Ἰ. Ἀντωνιάδη, «Ἐπετηρὶς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 14 (1964, Ἀθῆναι 1966, σ. 269)· Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ὁ Καμπανίας Θεόφιλος, ἑ.ἀ., σ. 71, 81-86, 93-94, 247-249, 258, 261-263· Β. Α. Μυστακίδου, Θεοφίλου Καμπανίας, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, ἑ.ἀ., σ. 52 ὑποσ. 2, σ. 56-57, 118-119· Μιχαήλ Ἀθ. Καλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα, ἑ.ἀ., σ. 85, 86, 88, 89-90, 104-105, 108-111, 113-118, 123, 125-126, 126-129, 132-134, 135, 139· Λίνου Πολίτη, μετ' ἐπὶ συνεργασίᾳ Μ. Ι. Μανούσακα, Συμπληρωματικοὶ κατάλογοι χειρογράφων Ἀγίου Ὁρους, Θεσσαλονικῇ 1973, σ. 206.

1. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἑ.ἀ., σ. 701-702.

2. Β. Α. Μυστακίδου, Περί Κουρούτσεσμέ τινα ἥτις τῶν ἐκκλησιῶν, πατριαρχεῶν, σχολείων, αἰθνετικῶν οἰκῶν, κρηνῶν κ.λ.π., «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (περίοδος δευτέρα) 1 (1885) 398· πρβλ. καὶ σ. 401. Πρβλ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα, ἑ.ἀ., σ. 384· Θεοφίλου Καμπανίας, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, ἑ.ἀ., σ. 57 ὑποσ. 1· Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 12 (1936) 176.

3. Διον. Α. Ζακυθνοῦ, Ἀνέκδοτα πατριαρχικά ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας (1593-1798) ἐκδιδόμενα ἐκ πατριαρχικῶν κωδίκων, «Ἑλληνικὰ» 5 (1932) 204· Πέτρον Ν. Παπαγεωργίου, Ἡ ἐν Θεσσαλονικῇ μονὴ τῶν Βλαταίων, ἑ.ἀ., σ. 419· Γεωργίου Α. Στογιόγλου, Ἡ ἐν Θεσσαλονικῇ πατριαρχικῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων, ἑ.ἀ., σ. 278 ὑποσ. 3.

Ὁ αὐτὸς Γεράσιμος, ὥς τε Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἀλλὰ καὶ Χαλκηδόνος μετὰ ταῦτα, μετέσχευ ἐπιτροπῶν, αἱ ὁποῖαι ἡσυχολήθησαν μὲ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς διευθετήσεως τῶν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων διαφορῶν εἰς τοὺς Ἀγίους Τόπους¹.

Ὁ Γεράσιμος ἐποίμανε τοὺς Θεσσαλονικεῖς μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1810² ὅτε προεβιάσθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Χαλκηδόνος, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1820³.

Εἰς τὸν ἀποδεκτὸν τῆς ὥς ἄνω ἐγκυκλίου ἦτο καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Καμπανίας Θεόφιλος. Ὁ Θεόφιλος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1715 εἰς τὰ Ἰωάννινα «ἐκ γονέων εὐπατριδῶν, ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Παπαφυλαίων». Ἐμαθήτευσεν πλησίον τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρω, τὸν ὅποιον ἠκολούθησεν ὕστερον εἰς τὴν Κοζάνην. Μοναχὸς ἐκάρη εἰς τὴν ἐν Ὀλύμπῳ Μονὴν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου. Πότε ἀκριβῶς ἐγένετο Ἐπίσκοπος τῆς εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ὑποκειμένης Ἐπισκοπῆς Καμπανίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡρχιεράτευσεν περὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη, δὲν εἶναι γνωστόν.

Ὁ Θεόφιλος ἱκανὸς θεολόγος, ἐπιφανὲς νομικός, ἐξαίρετος ἐγκυκλοπαιδιστής, φιλελεύθερος ὁπαδὸς τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ καὶ μία ἀπὸ τὰς πλέον συμπαθεῖς καὶ μὴ ἐπιζητούσας τὴν διάκρισιν καὶ τὸν θόρυβον ἐκκλησιαστικὰς μορφᾶς τῆς τουρκοκρατίας, ἀπέθανε κατὰ τὰ μέσα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 18ου αἰῶνος⁴.

1. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας, ἔ.ἀ., σ. 183, 200, 204, 206, 259, 288, 343-344, 359. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ 1910, σ. 658, 664, 667, 668.

2. Αρχιμ. Καλλ. Δελικάνη, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 28(1908) 317. Ἀρχιμανδρίτου Αἰμιλιανοῦ Τσακοπούλου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι κατὰ τοὺς Κώδικας τῶν Ὑπομνημάτων τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, «Ὁρθοδοξία» 31(1956) 428. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἐθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ Δαλιβέρης ὁ ἀπὸ Δράμας, «Μακεδονικά» 4(1955-1960) 481. Πρβλ. Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τόμος δεύτερος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1889, σ. 134, ὅπου καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Γεράσιμος ὑπογράφει ἔγγραφον τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου περὶ προικοδοσιῶν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1810. Ὅτι ὁ Γεράσιμος παρέμεινεν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1810 ὅρα καὶ † τοῦ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Σκιαγραφία τῆς ἱστορίας τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος καὶ ὁ ἐπισκοπικὸς αὐτῆς κατάλογος, «Ὁρθοδοξία» 19(1944) 143· τοῦ αὐτοῦ, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες, ἔ.ἀ., σ. 79.

3. † τοῦ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Σκιαγραφία, ἔ.ἀ., σ. 143· τοῦ αὐτοῦ, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες, ἔ.ἀ., σ. 79.

4. Περὶ τοῦ Θεοφίλου ὅρα ἐπίσης Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, τόμος

Ἡ Μονὴ τῆς Ἀχειροποιήτου Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Εἰκοσιφοίνισσης, κεῖται ἐν μέσῳ τριῶν καταφύτων κορυφῶν τοῦ Παγγαίου ὄρους¹, ἐπὶ μιάς μακρᾶς στενῆς καὶ ἀνωφεροῦς φάραγγος, εἰς ὑψόμετρον 780 μέτρων. Ἡ φάραγξ αὕτη, ἀνοιγομένη πρὸς τὰ ΒΑ καὶ τὴν πεδιάδα καὶ πόλιν τῆς Δράμας βλέπουσα, σχηματίζει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς θαυμασίαν τοποθεσίαν διὰ τοῦ ὑπάρχοντος δάσους ἐκ πανυψηλῶν δένδρων.

Ἡ Μονὴ αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ Ἱδρυσις συνδέεται, συμφώνως πρὸς παράδοσιν μὴ δυναμένην νὰ ἀποδειχθῇ, μὲ τὸν ὑπογράφοντα τὰ πρακτικὰ τῆς ληστρικῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου τοῦ 449 καὶ τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμε-

Γ', ἐν Βενετίᾳ 1872, σ. 110, 275· Γεωργίου Βενδότη, Προσθήκη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Μελετίου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν... Τόμος περιέχων τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συμβάντα ἀπὸ τοῦς χιλίους ἑπτακοσίους χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἕως τῆς σήμερον· δηλ. ὅλου τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας 1795, σ. 223· Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον. Ἀνατύπωσις Α' Ἐκδόσεως. Ἐπιμέλεια-Εἰσαγωγή-Εὑρετήριον Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ἀθῆναι 1972, σ. 311· Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ, Βιογραφικὴ συλλογὴ λογίων τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰσαγωγή-Ἐπιμέλεια Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ἰωάννινα 1960, σ. 68· Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρετοῦ, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ἥτοι Κατάλογος τῶν ἀπὸ πτώσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι βασιλείας τυποθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μέρος Α', ἐν Ἀθῆναις 1854, σ. 200· Μαργαρίτου Κωνσταντινίδου, Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Τεργέστῃ Ἑλληνικῆς Κοινότητος· Θεοφίλου ἐπισκόπου Καμπανίας πρὸς Γρηγόριον καθηγούμενον τῆς παρὰ τὴν Βέρροιν ἱερᾶς μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς Σκήτσεως, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» 12(1913) 382· Ε. Γ. Παντελάκη, Θεοφίλος, ὁ Καμπανίας, «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ Παύλου Δρανδάκη» 12(1930) 546· Ἀνωύμου, Θεοφίλος, Μητροπολίτης Καμπανίας, «Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 3(1940) 1021· Μιχαήλ Ἀθ. Καλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα ἑ.ἀ., σ. 18, 19, 30, 38, 55-58, 60-63, 71-72· Δημ. Γκίνη, Τὸ «Κοινάριον» τοῦ Καμπανίας Θεοφίλου, «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 32(1957) 247-251· τοῦ αὐτοῦ, «Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 27(1957) 403-404· Νομικὸν ποιηθὲν, καὶ συνταχθὲν εἰς ἀπλὴν φράσιν ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου ἐλλογιμωτάτου Ἐπισκόπου Καμπανίας κυρίου Θεοφίλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (1788). Κριτικὴ ἔκδοσις μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ εὑρετηρίων πινάκων ὑπὸ Δημητρίου Σ. Γκίνη, «Θεσσαλονικὴ 1960, σ. ε'-μθ'· τοῦ αὐτοῦ, Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Θεοφίλου Καμπανίας. (Ὁ πνευματικὸς κόσμος ἐνὸς φιλελευθέρου Δεσπότη), «Ὁ Ἐρανιστῆς» 1(1963) 31-40· Νικ. Α. Φοροπούλου, Θεοφίλος. Ἐπίσκοπος Καμπανίας (1749-1795), «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 6(1905) 405-407.

1. Περί τῶν διαφόρων ὀνομασιῶν τοῦ Παγγαίου ὄρα Μαργαρίτου Γ. Δήμιττα, «Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας συνταχθεῖσα κατὰ τὰς πηγὰς καὶ τὰ βοηθήματα. Μέρος πρῶτον. Χωρογραφία, Ἀθήνησι 1870, σ. 62-63· Γεωργίου Β. Καφαντζίη, Ἱστορία τῆς πόλεως Σερρῶν καὶ τῆς περιφέρειας τῆς (ὑπὸ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους μέχρι σήμερα), τόμος δεῦτερος, Γεωλογία-Γεωγραφία-Ἱστορικὴ γεωγραφία. Προϊστορικοὶ καὶ πρῶτοι ἱστορικοὶ χρόνοι. Μακεδονικὴ καὶ ρωμαϊκὴ περίοδος, Σέρρες 1972, σ. 34 κ.ἐ.

νικῆς Συνόδου τοῦ 451 Ἐπίσκοπον Φιλίππων Σώζοντα¹, ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς πιθανῶς εἰς τὸν 9ον ἢ 10ον αἰῶνα². Ἐνδείξεις ἀρχαιολογικοῦ χαρακτῆρος, ὡς σύντριμμα ἀναγλύφου τινός, δυναμένου νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸν Η' ἢ τὸν Θ' αἰῶνα, ἡ κόγχη τοῦ Βήματος, τῆς ὁποίας ἡ τοιχοδομία ἀνήκει εἰς τὸν ΙΑ' αἰῶνα, καὶ τὸ δάπεδον τοῦ Σολέα καὶ τοῦ Βήματος πρὸ τῆς Ἀγίας Τραπέζης τοῦ ΙΑ' ἐπίσης αἰῶνος³, ἐνισχύουν τὴν ἂποψιν ταύτην. Ἐνισχυτικά ἐπίσης εἶναι ὅσα ὁ Μερτζίδης ἀναφέρει. Οὗτος ὑποστηρίζει ὅτι ἀντέγραψε σημειώσεις τινὰς ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου κώδικος τῆς Μονῆς ταύτης, εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ μοναχοῦ Δαμασκηνοῦ εὑρισκομένου, εἰς τὸν ὅποιον ἀνεγράφετο ὅτι ὁ Φιλίππων Αὐξέντιος ἐχειροτόνησε τὸ 975 μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμφιπόλεως Ἰωσήφ τὸν προηγούμενον τῆς Μονῆς Δωρόθεον εἰς Ἐπίσκοπον Χριστουπόλεως⁴. Εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα ἀνεφέρετο ἐπίσης ὅτι ὁ Φιλίππων Ὑάκινθος παρητήθη τὸ 1196, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσι-

1. Mansi, τ. VI, 682, 847, 903, 951, 1093. Βλέπε ὁμοίως Ernest Honigmann, *The Original of the Members of the Council of Nicaea, the Robber-Synod and the Council of Chalcedon*, «Byzantion» 16(1942-1943) 35 καὶ 58 καὶ Paul Lemerle, *Philippe et la Macédoine Orientale à l'époque chrétienne et byzantine. Recherches d'histoire et d'archéologie*. Texte, Paris 1945, σ. 271 καὶ ὅπος. 3.

2. V. Laurent, *Εἰκοσιφοινίσσης Μονή, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια»* (1964) 408. Μαρίαν Καμπούρη, *Νέα στοιχεῖα ἀπὸ τῆ μεσοβυζαντινῆ φάση τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης*, «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης» 5(1971-1972), Παράρτημα, σ. 128. Πρβλ. Ἀρχι(μανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχόποῦλο), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης μετὰ τὸν σχετικὸν πρὸς τὰ περὶ αὐτῆς πόλεων καὶ χωρῶν. Μελέτη τοπογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ. Ἐκδόσις πρώτη, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1896, σ. 33, ὅπου ὡς πιθανὸν χρόνον τῆς πρώτης συστάσεως τῆς Μονῆς ὑποθέτει τὴν μεταξὺ τοῦ 1282-1328 ἐποχὴν, καὶ Σπύρου Κοκκίνου, *Τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος*. Ὁδηγός-Ἱστορία-Θησαυροὶ-Βιβλιογραφία, Ἀθήναι 1976, σ. 62, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει ὅτι ἡ Μονὴ ἰδρῦθη ὀχι πρὸ τοῦ 10ου αἰῶνος.

3. Ἰωάννου Β. Παπαδοπούλου, *Τινὰ περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου τῆς ἐπιλεγμένης Εἰκοσιφοινίσσης*. (Βιβλιογραφία-Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν τεῖχος παρὰ τὴν Μονήν), «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 5(1928) 385-386. Κατὰ τὴν Μαρίαν Καμπούρη, *Νέα στοιχεῖα*, ἑ.ἀ., σ. 137, 144 καὶ 145, τὸ δάπεδον, τὰ γλυπτά καὶ τὸ Καθολικὸν δύνανται νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰ τέλη τοῦ 10ου καὶ τὸ α' τέταρτον τοῦ 11ου αἰῶνος, ὅτε ἐκτίσθη ἡ Μονὴ ἐπὶ τῇ βάσει τὸν προτύπων τῆς μεσοβυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποκλείη τὴν πρὸ ἑκατὸ καὶ πλέον ἐτῶν ὑπαρξιν τῆς πρώτης φάσεως τῆς Μονῆς.

4. Σταύρου Μερτζίδου, *Οἱ Φίλιπποι*. Ἐρευνα καὶ μελέται χωρογραφικαὶ ὑπὸ ἀρχαιολογικῶν, γεωγραφικῶν, ἱστορικῶν, θρησκευτικῶν καὶ ἐθνολογικῶν ἔπωνιν. Συνταχθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει τὸν ἀρχαίων καὶ τὸν νεωτέρων βοθημάτων μετὰ τινὰς νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ ἐπιδιορθώσεις ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν τινων πληροφοριῶν, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1897, σ. 212· πρβλ. Paul Lemerle, *Philippe et la Macédoine Orientale*, ἑ.ἀ., σ. 271.

φοινίσσης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε τὴν περιουσίαν του, εἰργάσθη εἰς αὐτὴν δραστηριῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ἡγούμενος, προσέφερε πολλὰ εἰς αὐτὴν καὶ ἡῤῃξε τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναχῶν ἀπὸ 84 εἰς 176¹.

Κτήτωρ αὐτῆς εἶναι ὁ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, εἰς τὴν Παλαιστίνην, μονάσας κατ' ἀρχὴν Ὅσιος Γερμανός, τοῦ ὁποίου ὁ ἐλλιπὴς εἰς τὸ τέλος βίος² ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν πηγὴν ἐκ τῆς ὁποίας ἔχομεν πληροφορίαν διὰ τὴν ἰδρυσίν της. Ἐκ τῆς μετονομασίας τῶν Σέρβων εἰς Τριβαλλοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 12ου αἰῶνος δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ βίος οὗτος δὲν ἐγγράφη πρὸ τοῦ αἰῶνος τούτου³, ἐφ' ὅσον εἰς τὸν βίον αὐτὸν οἱ Σέρβοι ἀναφέρονται ὡς Τριβαλλοί. Ἡ δρᾷσις τοῦ Γερμανοῦ πρέπει νὰ τοποθετηθῇ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 9ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10ου αἰῶνος. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἴσως ὁ Γερμανός, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Θεοφύλακτος εἰς τὸ μαρτύριον τῶν 15 Ἀγίων τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Τιβερίουπόλεως, ὅτι ἐνεφανίσθη εἰς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Βασιλείας τοῦ Βόριδος (852-889)⁴, εἶναι λίαν πιθανὸς ὁ Γερμανός οὗτος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης⁵.

Τὴν μνήμην τοῦ Γερμανοῦ γεραίρει ἡ Μονὴ τὴν 22αν Νοεμβρίου, μετ' αὐτοῦ δὲ τιμᾷ ὡς κτήτορας καὶ τοὺς Νικόλαον καὶ Νεόφυτον, ἀρχοντας τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι ἐπιστρέφοντες ἐκ τινος ἀποστολῆς εἰς τοὺς Τριβαλλοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐστάλσαν παρὰ τοῦ βυζαντινοῦ αυτοκράτορος,

1. Σταύρου Μερτζίδου, Οἱ Φίλιπποι, ἔ.ἀ., σ. 213· πρβλ. καὶ Paul Lemerle, *Philippe et la Macédoine Orientale*, ἔ.ἀ., σ. 273. Πρβλ. ἐπίσης Σταύρου Μερτζίδου, Οἱ Φίλιπποι, ἔ.ἀ., σ. 213, 214, 215, ὅπου ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι ἀρχιερεῖς Φιλίππων, οἱ ὁποῖοι συνδέονται μὲ τὴν Μονήν.

2. Ὅρα τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν αὐτοῦ ὑπὸ † τοῦ Δράμας Διονυσίου, Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἐκ χειρογράφου τῆς Λαυρεντιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας, «*Εκκλησία*» 57(1980) 40-42, 69-71. Ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης ἐξέδωκε καὶ συνοπτικὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, Δράμα 1978, σσ. 47.

3. Daniele Stiernon, *Germano*, «*Bibliotheca Sanctorum*» 6(1965) 242. Κατὰ τὸν Ἀ(ρχ)μανδρίτην Δ(α)μασκηνὸν Μ(ο)σχόπουλον, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 18, ὁ ἀνώνυμος βιογράφος, μμούμενος καθόλου Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν, ἔγραψε τὸν βίον μετὰ τὸν 13ον αἰῶνα.

4. PG. 126, 201C: «Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τούτου, ἐφάνη μὲν ὁ ἅγιος Γερμανός ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς χώρας». Περὶ τῶν ἁγίων τούτων Μαρτύρων δρᾷ Ἀθανασίου Ἀγγελοπούλου, Οἱ ἹΕ' Ἱερομάρτυρες Τιβερίουπόλεως-Στρομνίτης. Ἱστορικὰ προβλήματα καὶ λατρευτικὴ πραγματικότητα, «*Μακεδονικά*» 20(1980) 463-484.

5. I. Duǵev, Une ambassade byzantine auprès des Serbes au IXe siècle, «*Recueil de Travaux de l'Institut d'Études Byzantines*», No 7 (=Zbornik Radova Vizantološkog Instituta Knj. 7), Beograd 1961, σ. 58-59. Πρβλ. καὶ Μαρίας Κσμπούρη, Νέα στοιχεία, ἔ.ἀ., σ. 144, τὸ πλέον πιθανὸν εἶναι ὅτι ὁ Γερμανός ἐζησε τὸν 9ον αἰῶνα καὶ μάλιστα πρὸς τὰ τέλη αὐτοῦ.

καὶ συναντήσαντες τὸν Γερμανόν, τόσον ἐγοιτεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ ὥστε, μεταβάντες εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀποδώσαντες λόγον τῆς ἀποστολῆς των, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἐγένοντο ἀδελφοὶ αὐτῆς. Ἐὰν δεχθῇ κανεῖς ὅτι ἡ ὥς ἂν ἀποστολὴ πρὸς τοὺς Σέρβους ἦτο, μετὰ μεγίστης πιθανότητος, ἔργον τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Α' μεταξὺ τῶν ἐτῶν 867 καὶ 886 καὶ ἴσως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 867 καὶ 874¹, τότε ἐνισχύεται ἔτι περισσότερον ἡ ἂποψις τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ 9ου αἰῶνος.

Εἶναι περίεργον πάντως ὅτι οὐδὲν περὶ τοῦ τάφου τοῦ Γερμανοῦ εἶναι γνωστόν, οὔτε περὶ τοῦ λειψάνου του, ἐνῶ τοῦναντίον ὑπάρχει παράδοσις ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὁ Γερμανὸς εἰς τὴν Μονὴν, ἀλλὰ, ἀναχωρήσας ἐξ αὐτῆς, παρέδωκε τὸ πνεῦμα του εἰς ἕτερον τόπον. Ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰῶνος μετεφέρθησαν τὰ ὅσα του ἀπὸ τὸν τσάρον Σαμουήλ (976-1014) εἰς τὸ πλησίον τῶν Πρεσπῶν κείμενον χωρίον Ἁγίος Γερμανός².

Ἡ ἀρχαιότερα περὶ τῆς Μονῆς ταύτης μαρτυρία εὑρίσκεται εἰς πρᾶξιν τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1320, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βασίλειος Μοδηνὸς ἐπώλησε τὰ κτήματά του εἰς τὴν Μονὴν Χελανδαρίου· παρὼν εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἦτο καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς «Κοσυνίτζης» Συμεών³, ἐνῶ τὸ πρῶτον γνωστὸν περὶ αὐτῆς ἔγγραφον εἶναι τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ Δ' (Μάιος τοῦ 1395), διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀντώνιος διηυθέτησε διαφορὰν τινα μεταξὺ τῆς Μονῆς ταύτης («τῆς πανυπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος καὶ ἐπικεκλημένης τῆς Κοσινίτζης» ὡς ἀναφέρεται) καὶ τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου⁴. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου πληροφορούμεθα ὅτι ἡ

1. I. Dujčev, Une ambassade byzantine, ἑ.ἀ., σ. 60· πρβλ. καὶ Daniele Stiernon, Germano, ἑ.ἀ., στ. 241.

2. Περὶ τῆς παραδόσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ χωρίον τοῦτο συνδέεται, ὄχι ὁπωσδήποτε ἐπιτυχῶς, πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ Α' (715-730), ὅρα Στυλιανοῦ Μ. Πελεκανίδου, Βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Πρέσπας, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 7-10, 47-48, 50-53· πρβλ. καὶ N. Mutsopoulos, Byzantinische und nachbyzantinische Baudenkmäler aus Klein-Prespa und aus Hl. German, «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 20(1970) 49. Περὶ τοῦ Γερμανοῦ ὅρα Otto Meinardus, The Beardless Patriarch: St. Germanos, «Μακεδονικά» 13 (1973) 178-186 καὶ ἰδιαίτερός τὴν μελέτην τοῦ Lucian Lamza, Patriarch Germanos I. von Konstantinopel (715-730). Versuch einer endgültigen chronologischen Fixierung des Lebens und Wirkens des Patriarchen. Mit dem griechisch-deutschen Text der Vita Germani am Schluss der Arbeit, Würzburg 1975, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

3. Louis Petit et B. Korabiev, Actes de Chilandar (Actes de l'Athos. V), Βυζαντινὰ Χρονικά, Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου, Πετροῦπολις 1911, σ. 130.

4. Fr. Miklosich et Ios. Müller, Acta et Diplomata graeca medii aevi sacra et profana, vol. secundum, Vindobonae 1862, σ. 240-241.

Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἱδρύσε παρανόμως ὑδρομύλον πλησίον τοῦ κατὰ τὸν Πάνακα (Ἀγγίτην) ποταμὸν ὑδρομύλου τῶν Βατοπεδινῶν μοναχῶν.

Ἐνθ' ἡ ἱστορία τῆς Μονῆς κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν δὲν εἶναι ἐπαρκῶς γνωστὴ, διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας ἔχομεν ἄρκετὰς πληροφορίες. Ἡ ἄνθησις τῆς Μονῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν συνδέεται μὲ τὴν παραμονὴν εἰς αὐτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Α' (1467-1472, 1489-1490). Ὁ Διονύσιος μετὰ τὴν πρώτην, ὡς ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν ὀριστικήν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησίν του, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μονήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη¹. Ὁ Διονύσιος διὰ τοῦ ἐν γένει βίου του εἰς τὴν Μονήν, διὰ τῶν πολλαπλῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνεργειῶν του καὶ τῆς διαθέσεως ὑπὲρ τῆς Μονῆς πασῶν τῶν οἰκονομικῶν του ἐπωνομάσθη δικαίως δευτέρος κτήτωρ αὐτῆς. Ἡ Ἐκκλησία κατέταξε τὸν Διονύσιον εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀγίων².

1. «Ταῦτα λέγων ὁ πάνσεπτος Διονύσιος οὗτος ἐκ τῆς Συνόδου ἔξεισιν εὐφραινόμενος, χαίρων, καὶ ἀπελθὼν ἡσύχασεν ἐν τινι μονυδρίῳ, Κοσφηνίτῃς ὃ λέγεται καὶ εὐρίσκεται ἐτι ἐν Μακεδονίᾳ καλῶς τοῦ Δράμας ἐπαρχίᾳ».

Μανουὴλ Ι. Γεδεών, Κυρίλλου Λαυριάτου πατριαρχικὸν χρονικὸν νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενον, «Ἀθήναιον» 6(1877) 21· Ἐπαμεινώνδου Ι. Σταματιάδου, Ἐκκλησιαστικὰ σύλλεκτα, ἐν Σάμῳ 1891, σ. 13-16· Ἀρχιμανδρίτου Δ (αμασκηνοῦ) Μ (οσχολοῦ) Μ (οσχολοῦ), Ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.δ., σ. 36-37. Κωνσταντίνου Κ. Θεοχάρη, Ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Διόνυσος Α', «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» 2(1951) 193-199· Τάσου Ἀθ. Γριτσόπουλου, Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκ. Πατριάρχης Διονύσιος Α' ὁ ἐκ Δημητσάνης, ἐν Ἀγίοις καταλεγόμενος (1446-1472, 1488-1490), «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Θησαυροῦ» (περίοδος Β') 20(1955) 3-37.

2. Περιγραφή τοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας καὶ Φιλίππων Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Κοσφοινίσσης, καὶ τοῦ γενομένου θαύματος εἰς τὴν ἐν αὐτῇ ἱεράν καὶ θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἣ προσετέθη καὶ Παρακλητικὸς Κανὼν εἰς τὴν Θεοτόκον ἐπ' αὐτῇ τῷ θαύματι. Ἐτι δὲ πλήρης ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· αὐτὰ συνηρανίσθησαν ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων, διωρθώθησαν, καὶ ἀνεπληρώθησαν παρὰ τὸν Πανοσιολογιώτατον Κυρίον Ἰλαρίωνος Συναῖτου Κρητὸς, ἀφιερώθησαν δὲ τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Τρισεβάστῳ ἡμῶν Δεσπότη τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ Κυρίῳ Κυρίῳ Γρηγορίῳ. Ἐξεδόθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τοῦ Γένους Τυπογραφίας, αἰθῆς, σ. 19-33 ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Διονυσίου. (Τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἐξεδόθη τὸ δευτέρον δαπάναις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, εἰς σχῆμα 8ον καὶ σελίδας 32, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1863 ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἐπαμεινώνδου Ι. Λαζαρίδου, καὶ τὸ τρίτον ἄλιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1894 ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἐπ. Σούμα καὶ Σας, δαπάνη τοῦ Ἀβραάμ Γ. Βαπορίδου, γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν τυπογραφείων καὶ ἐξελεγκτοῦ τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, πρβλ. Louis Petit, Bibliographie des Acolouthies grecques, Bruxelles 1926, σ. 70)· Μ. Ι. Γ (εδεών), Κανὼν εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον Πα-

Ἐκ τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας εἶναι γνωσταί 15 περίπου πατρι-
αρχικά καὶ συνοδικαὶ πράξεις περὶ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1474 (Πατριάρχου Συ-
μεὸν Α΄ τοῦ ἀπὸ Τραπεζούντος) μέχρι τοῦ 1857 (Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ
Ζ΄)¹.

Τὴν 25ην Αὐγούστου τοῦ 1507 ἡ Μονὴ ὑπέστη τὴν πρώτην σοβαρὰν
δοκιμασίαν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι τὴν 23ην Αὐγούστου τοῦ ἰ-
δίου ἔτους ἔσφαξαν τοὺς 172 ἐν συνόλῳ μοναχοὺς τῆς² καὶ ἀνέκοψαν οὕτως

τριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 24(1904) 325-328, 332· Τά-
σου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκοῦμ. Πατριάρχης Διονύ-
σιος Α΄, ἔ.ἀ., σ. 26-37· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάνκα, Ἱστορία τῆς Ἱ-
ερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης Παγγαίου μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος τῆς ἀχειροποιή-
του καὶ Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀσκήσαν-
τος ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Εἰκοσιφοινίσσης, Δράμα 1958, σ. 71-86· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ
Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης Παγγαίου, Ἀθήναι 1973, σ. 111-140. Περὶ τοῦ Ἱλαρίωνος
δρα Βασιλείου Βλ. Σφυρόερα, Ἱλαρίων Σιναΐτης ὁ Κρῆς (1765; 1838) καὶ αἱ
δύο ἐπιστολαὶ τοῦ περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἀγίων Γραφῶν. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπι-
στημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν) τοῦ ἔ-
τους 1969-1970, Ἀθήναι 1970· Χριστίνας Μπουλάκη-Ζήσης, Ὁ Ἱλαρίων
Τυρνόβου καὶ ἡ ἀναγεννητικὴ κίνησις ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 19^{ου}
αἰῶνος, «Θρακικὴ Ἐπετηρίδα» 1(1980) 363-371.

1 Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλο-
λογικῶν ἔρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, γενομένων κατὰ τὸ ἔτος 1885 διὰ τὴν «Μαυ-
ρογορδάτειον Βιβλιοθήκην», «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλ-
λογος, Παράρτημα τοῦ ΙΖ΄ τόμου», Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1886, σ. 16-24· Ἀρχιμανδρί-
του) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχόπουλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης,
ἔ.ἀ., σ. 34· Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδεί-
ας μετὰ τοπογραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων, ἐν Ἀθήναις 1906, σ.
159-160· Σπυρ. Π. Ἀμάριου, Γράμμα σιγγλιώδες τῆς ἱερᾶς μονῆς Κοσινίτζης,
«Νέος Ἑλληνομνήμων» 10(1913) 135-137· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέ-
λου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἱστοί
Συνοπτικὴ ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς Ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θε-
οτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Εἰκοσιφοινίσσης, ἱδρυθείσης τὸ 450 μ.Χ. καὶ ἀριθμοῦσης βίον
πολυκύμαντον καὶ ἐθνωφελῆ δέκα καὶ πέντε αἰῶνων, ᾗτινι συνάπτονται Κατάλογος τῶν
χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων τῆς νῦν Βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐν τῇ Σκευοφυλακίᾳ σω-
ζομένων κεμηλίων, Δράμα 1916, σ. 112-115· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσι-
άνκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 28· J. Oudot, Patriarcha-
tus Constantinopolitani Acta selecta, τόμος II, Grottaferrata 1967, σ. 134-137, 184-187· Δ.
Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 31· Nomikos Michael
Vaporis, Codex (Γ΄) Gamma of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople,
Brookline 1974, σ. 102.

2 Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα
Παγγαίου, ἔ.ἀ., σ. 43-45· πρβλ. Ἰωάννου Β. Παπαδοπούλου, Τινὰ περὶ τῆς Ἱ-
ερᾶς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου, ἔ.ἀ., σ. 381· Ἀωνόμου, Εἰκοσιφοινίσσης, μονὴ
«Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια» 3(1940) 63· Δ. Παναγοπούλου,

ἐπὶ τι διάστημα τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν δρᾶσιν τῆς Μονῆς, τῆς ὁποίας οἱ μοναχοὶ περιήρχοντο τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Μακεδονίας ἀγωνιζόμενοι νὰ διατηρήσουν τὴν ἑλληνικότητα τοῦ πληθυσμοῦ, νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἐθνικὸν φρόνημά του καὶ νὰ ἀποτρέψουν ἐξισλαμισμούς.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἡ Μονὴ ἤρχισε καὶ πάλιν τὸν βίον της τῇ βοήθειᾳ μοναχῶν τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, οἱ ὅποιοι ἀφιχθέντες εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης καὶ παραμείναντες εἰς αὐτὴν πέραν τῆς δεκαετίας ἐπέτυχον τὴν ἀναβίωσιν καὶ ἀναδιοργάνωσίν της καὶ τὴν συγκέντρωσιν εἰς αὐτὴν ἕως 50 κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἐκ τῶν περὶ τὴν περιοχὴν. Οἱ Βατοπεδῖνοι ὁμῶς ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν χειρόγραφα καὶ κειμήλια, τὰ ὁποῖα ζητηθέντα μέσφ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ', αἰῶνας ὕστερα, τὴν 10ην Ἰουλίου 1853, δὲν ἐπεστράφησαν, δικαιολογηθέντων, ὡς ἐλέγετο, τῶν Βατοπεδινῶν¹.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1542 ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Α' εὗρίσκετο εἰς τὴν Μονὴν «Κοσινίτσα», ὅπου καὶ ἐξέδωκε σιγίλλιδες γράμμα ὑπὲρ αὐτῆς². Εἰς τὴν Μονὴν ἐσώζετο ἐπιγραφή, ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῖχου τῶν ἀνοικοδομηθέντων μετὰ τὴν πυρκαϊὰν κελλίων τῶν μοναχῶν, τοῦ Μητροπολίτου Σερρῶν Παρθενίου, τοῦ ἔτους 1559/1560³. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1570 ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μητροφάνης Γ' καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1573 ὁ ἐπισκεφθεὶς ταύτην Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανὸς ἐρρῶθισε τὸ κοινοβιακὸν σύστημα αὐτῆς. Τὸ 1576, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ, ὁ ὁποῖος γράφει πρὸς τὸν Στέφανον Γερλάχιον (Gerlach), ἡ Μονὴ εἶχε καὶ πάλιν 200 μοναχοὺς⁴. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1608 ἀπέθανε καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Μονὴν ὁ Μητροπολίτης Δράμας Ἀθανάσιος⁵. Τὸ

Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 100-101· Ἐπισκόπου Διονυσίου Κ. Κυράτσοῦ, Μητροπολίτου Δράμας, Μνημόσυνα καὶ Ἑγκαίνια. Τέσσαρες ὁμίλαι, ἐν Δράμᾳ 1974, σ. 9-10.

1. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 37-38· πρβλ. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἑ.ἀ., σ. 15 ὑποσ. 1· † τοῦ πρ. Σωφρονίου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 99-100· † τοῦ Δράμας Ἀγαθαγγέλου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 196· Ἰωάννου Β. Παπαδοπούλου, Τινὰ περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου, ἑ.ἀ., σ. 381-382.

2. Σπυρ. Π. Λάμπρου, Γράμμα σιγίλλιδες, ἑ.ἀ., σ. 135-137· Χ. Γ. Πατρινέλης, Χρονολογικά ζητήματα τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου Α' (1522-1546), «Μνημοσύνη» 1(1967) 261.

3. Κωνσταντίνου Κ. Θεοχάρη, Ἀνέκδοτοι ἐπιγραφαὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» 22(1952) 197-198.

4. Κ. Ι. Δυοβουνιώτου, Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς, «Θεολογία» 1(1923) 159.

5. Εἰς τὸν τάφον του ἐλεγεριακοὺς στίχους ἐπὶ τῆς ἐπιταφίου μαρμαρίνης πλακῆς, ἡ ὁποία ἐσώζετο εἰς τὴν Μονὴν, συνέθεσε τὸ ἴδιον ἔτος ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν Θεοφά-

1610 ὁ ἐξαρχικῶς ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονὴν Μητροπολίτης Μυρέων Ματθαῖος συνέγραψε τὸν Κανόνα εἰς τὴν ἀχειροποιήτον εἰκόνα¹. Τὸ 1618 ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν ὁ Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ἑξαρχος πάσης Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου Θεοφάνης, ὁ ἀπὸ Σερρών, ὁ ὁποῖος ἐδώρησεν εἰς αὐτὴν ἓν ὠμοφόριον². Τὴν 14ην Ἀπριλίου 1621 ἐξελέγη εἰς τὴν Μονὴν ὡς Μητροπολίτης Μελενίκου ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Γαλακτίων³, ἐνθ' ὅσοις ἐτη μετὰ ταῦτα, τὴν 30ὴν Μαΐου 1623, ὁ προηγούμενος αὐτῆς Δωρόθεος ἐξελέγη Μητροπολίτης Περιθεωρίου καὶ Ξάνθης⁴. Ἀποθανόντος τοῦ Δωροθέου, τὴν 5ην Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους Μητροπολίτης Περιθεωρίου καὶ Ξάνθης ἐξελέγη εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης ὁ Ἱερομόναχος αὐτῆς Σαμου-

νης, Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ Στασινὸς τῆς Ἀκοβας καὶ ἡ οἰκογένεια Λαμπαρδοπούλου τῆς Δημητσάνης, «Ἑλληνικὰ» 13(1954) 141-142. Πρβλ. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 42· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας Χριστιανικὰ μνημεῖα. (Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1913 τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας), ἐν Ἀθήναις 1914, σ. 81· Εὐαγγέλου Γ. Στρατῆ, Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος. Ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ μελέτῃ ἐκδοθεῖσα γενναίᾳ δαπάνῃ τοῦ Δήμου Δράμας, Σέρραι (1923), σ. 34-35· Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης Μονῆς ἐπὶ τοῦ Παγγαίου καὶ ἀγιολογία τῆς Λέσβου, ἐν Δράμᾳ 1928, σ. 8· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 28.

1. Ἰλαρίωνος Σιναΐτου Κρητός, Περιγραφή, ἑ.ἀ., σ. 9-12· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 67-70· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 141-148. Τοὺς ἠρωελεγεῖους στίχους εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἐν Ἰλαρίωνος Σιναΐτου Κρητός, Περιγραφή, ἑ.ἀ., σ. 7-8· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἑ.ἀ., σ. 129-131· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 65.

2. Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικὰ μνημεῖα, ἑ.ἀ., σ. 72· Εὐαγγέλου Γ. Στρατῆ, Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, ἑ.ἀ., σ. 35· Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ Στασινὸς τῆς Ἀκοβας, ἑ.ἀ., σ. 149· τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἐθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, ἑ.ἀ., σ. 473.

3. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 43-44. Πρβλ. ἄλλως Ἐλευθερίου Ταπεινοῦ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 11(1891-1892) 319· Πέτρου Σ. Σπανδωνίδου, Μελενίκου ὁ νεκρὸς μακεδονικὸς ἀκρίτας, Θεσσαλονικὴ 1930, σ. 47· Theodoros N. Vlachos, Die Geschichte des byzantinischen Stadt Melenikon, Thessaloniki 1969, σ. 86.

4. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος ἐκλογῆς τοῦ Δωροθέου, ἐν Νομικῇ Συναγωγῇ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, φ. 198α. Πρβλ. † Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατὰλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολ. καὶ Δυτ. Θράκης. (Ἀπὸ τῆς ὁλόσεως γενικῶς, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ τοῦ ιζ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς), «Θρακικὰ» 6(1935) 107-108· Πέτρου Α. Γεωργαντζῆ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ξάνθης, Ξάνθη 1976, σ. 205.

ἡλ¹. Ἐπίσης ὁ τὸν Μάιον τοῦ 1639 παραιτηθεὶς Μητροπολίτης Νικομηδείας Νεόφυτος (1618-1639), ὁ ἀπὸ Δράμας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Εἰκοσιφοινίσσης διὰ νὰ ἐφησυχάσῃ καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν ἕν ἐπιγονάτιον².

Πάντα ταῦτα ἄλλὰ καὶ πέραν τούτων ἡ τοιχογράφησις τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία ἐγένετο, συμφώνως πρὸς τὴν κτητορικὴν ἐπιγραφὴν, τὸ 1553, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀναγραφὴ τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Ἰωακείμ, συμφώνως πρὸς μαρμαρίνην ἐπιγραφὴν τοῦ 1555, ὡς ἀνακρινιστοῦ πτέρυγος τοῦ κτηριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς³, δεικνύουν σαφῶς ὅτι ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ 1507 συνεκροτήθη ἐκ νέου, ἀνεπύχθη ἐξαιρέτως καὶ ἀπέκτησεν ἰδιαίτεραν καὶ πάλιν αἰγλὴν· οὕτως ἡδυνήθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ σπουδαῖον ἔργον αὐτῆς. Εἰς τὸ πλαίσιον αὐτὸ τοποθετεῖται τὸ διάβημα τοῦ Κυπρίου μοναχοῦ Θεοκλήτου, προηγουμένου τῆς Μονῆς (Ἰούλιος 1632) πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Σαβοΐας Κάρολον Ἐμμανουήλ, νὰ συνεργήσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν⁴. Τὴν ἐποχὴν αὐτήν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοκλήτου, ἡ Μονὴ εἶχεν 150 μοναχοὺς.

Τὸ 1655 ἡ Μονὴ ἐπλήγη ἐκ νέου ἁλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν ἐκ τῆς πανόλους, ἡ ὁποία ἐλυμαίνετο τὴν περιοχὴν· ἐντὸς ἡμισεΐας ἐβδομάδος ἀπέθανον εἴκοσι μοναχοί⁵.

Τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1726 ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν χάριν προσκυνησεως ὁ Μητροπολίτης πρῶην Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεόφυτος Μαυροματίης⁶. Τὴν 22αν Ἰουλίου 1730 ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὴν Μονὴν ὡς πατρια-

1. Ἀ(ρχ)μανδρίτου Δ(α)μ(α)σκηνοῦ Μ(ο)σχοπούλου, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44. Πρβλ. † Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ἔ.ἀ., σ. 108· Πέτρον Α. Γεωργαντζή, Συμβολή, ἔ.ἀ., σ. 205.

2. Τάσος Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ Στασινὸς τῆς Ἀκοβας, ἔ.ἀ., σ. 149, 150· τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἐθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, ἔ.ἀ., σ. 473.

3. Θ. Παπαζώτου, Ἡ χρονολόγησις τῶν ἐπιχρισμένων τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων τῆς Εἰκοσιφοινίσσης τοῦ Παγγαίου, ἐν «Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Α' Τοπικῆς Συμπόσιου. Πρακτικά», Θεσσαλονίκη 1980, σ. 421-423. Πρβλ. καὶ Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἔ.ἀ., σ. 29, 154-155· Εὐαγγέλου Γ. Στρατη, Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, ἔ.ἀ., σ. 35.

4. Fr. Miklosich et Ios. Müller, Acta et Diplomata, vol. tertium, Vindobonae 1865, σ. 274-275· Κωνσταντίνου Ν. Σάθα, Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς. Ἱστορικὸν δοκίμιον περὶ τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους (1453-1821), Ἀθήνησι 1869, σ. 192-193. Πρβλ. Ἀποστ. Ε. Βακαλόπουλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 116.

5. Ἀ(ρχ)μανδρίτου Δ(α)μ(α)σκηνοῦ Μ(ο)σχοπούλου, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 44.

6. Ἀ(ρχ)μανδρίτου Δ(α)μ(α)σκηνοῦ Μ(ο)σχοπούλου, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς

χικός ἑξαρχος ὁ ἐκ Πάτμου Μητροπολίτης Λιτίτζης Μεθόδιος¹ καὶ τὴν 22αν Μαρτίου 1743 ὁμοίως ὁ Λίνδιος Μητροπολίτης Λήμνου Παρθένιος². Καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ ἤλθεν εἰς τὴν Μονὴν ὡς ἐξόριστος μετὰ τὴν πρώτην πατριαρχεῖαν του καὶ παρέμεινεν εἰς αὐτὴν ἐπὶ 9 μῆνας· ἐκ τῆς παραμονῆς του ταύτης σώζονται δικηροτρικῆρα ἀφιερωθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Μονήν³.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος τὴν Μονὴν ἐπεσκέφθη καὶ ὁ γνωστός λόγιος μοναχὸς Καισάριος Δαπόντες (1714-1784), ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς δι' αὐτήν:

*Στὴν ἐπαρχίαν Δράμας δὲ ἡ Παναγία πάλιν,
ἢ καὶ Ἀχειροποιήτος, καὶ εἰς μονὴν μεγάλην·
Κοσσυφινίτζα λέγεται, ὅτι κοσσύφι ἓνα
ἔδειξ' ἐκεῖ ἓνα νερό· θαῦμα βεβαιωμένο,
θαῦμα τῆς Παναγίας μόν καὶ τοῦτο δίχως ἄλλο·
διὸ πανηγυρίζεται μὲ πλῆθος καὶ μεγάλῃ.*

Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 44. Περὶ τοῦ Νεοφύτου δρᾷ Ἀρχιμ. Ναυκρατίου Τσουλκανάκη, Ὁ Μητροπολίτης Ἀρτης Νεόφυτος Μαυρομμάτης καὶ αἱ σχέσεις του πρὸς τὸν κατὰ Πάτμον Φροντιστήριον Μακαρίου τοῦ Καλογερά, «Κληρονομία» 9(1977) 88-132, ἐνθα καὶ ἡ λοιπὴ βιβλιογραφία.

1. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 44. Ὁ Μεθόδιος ἦτο ἀδελφὸς τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Βασιλείου Γ. Ἀτέση, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀρχιερεῖς-ἀδελφοὶ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1550 καὶ ἐντεῦθεν, «Εκκλησιαστικὸς Φάρος» 59(1977) 187· πρβλ. καὶ σ. 163.

2. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἔρευνῶν, ἑ.ἀ., σ. 30. Ὁ Ἀ(ρχιμανδρίτης) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 44, ἔχει 23 Μαρτίου. Περὶ τοῦ Παρθενίου δρᾷ Βασιλείου Γ. Ἀτέση, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Λήμνου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικὸν καὶ Κανονικὸν Δικαίου» 12(1957) 153-156. Ὁ κατὰλογος τοῦ Νομικοῦ Μ. Βαπόρη, Συμβολὴ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν κατάλογον τῆς Μητροπόλεως Λήμνου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 60(1977) 38-51, φθάνει μέχρι τοῦ Ἰωαννίκου (1707-1727).

3. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 44· Ἀρχ. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου, Ἐπιστολὴ Δωροθέου Βουλίσμᾳ πρὸς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον Ε΄, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 922· Τάσος Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἑθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, ἑ.ἀ., σ. 473. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1827 κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ Δομενίκου καὶ Ἐλασσόνος Σαμουὴλ ἐκηρύχθη ἐκπτωτός καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν αὐτὴν Μονήν, Γρηγόριος Παν. Βέλκου, Ἡ Ἐπισκοπὴ Δομενίκου καὶ Ἐλασσόνος, Ἐλασσόνα 1980, σ. 191.

4. Καισαρίου Δαπόντες, Ἀπαρίθμησις τῶν ὀνομαστῶν ναῶν καὶ μονῶν τῆς Παναγίας καὶ περὶ τοῦ σχολείου τοῦ Ἀγίου Ὁρους, Eudoxiu de Hurmuzaki, Documente

Ἀργότερον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, τὴν Μονὴν ἐπεσκέφθη καὶ ὁ Γάλλος Κοῦζινερὺ (1747-1833)¹.

Ἐπὶ Σωφρονίου, ἐνὸς ἐκ τῶν πλέον δραστηρίων ἡγουμένων τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας καὶ ἀπῆλλαξε τὴν Μονὴν πολλῶν δυσχερειῶν, κατεσκευάσθη, πλὴν ἄλλων, ὑπὸ πρὸς τοῦτο προσκληθέντων ὑπ' αὐτοῦ Χίων τεχνιτῶν, τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς. Ἡ ἐργασία αὕτη ἤρχισε τὸ 1781 καὶ συνετελέσθη μετὰ πάροδον 22 ἐτῶν². Ἐπίσης ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1806 ἡγούμενος αὐτῆς Κωνστάντιος, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ ἱατρικὰς γνώσεις, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀνακαίνισιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς Μονῆς.

Ὅπως ὅλαι αἱ Μοναὶ οὕτω καὶ ἡ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης δὲν ὑστέρησεν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν γραμμάτων. Ἡ Μονὴ μέχρι τοῦ 1843 διετήρει μόνον Σχολὴν τῶν λεγομένων κοινῶν γραμμάτων, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844 οἱ μοναχοὶ ἱδρυσαν καὶ ἑλληνικὴν Σχολήν. Εἰς τὴν Μονὴν ἐφοίτησαν μετὰ τῶν ἄλλων ὁ ἐκ Πρώτης (Κιούπ-κιοῦ) καταγόμενος Ἰωακείμ Παπακωνσταντίνου (Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Νεόφυτος Η' 1891-1894)³ καὶ ὁ ἀδελφός του Ἀνδρέας (διάκονος Μελέτιος) Ἀριστόβουλος, διευθυντὴς τῆς ἐν Καῖρῳ Ἀμπετείου Σχολῆς⁴. Παρὰ τὴν ἱδρυσιν τῆς ἑλληνικῆς Σχολῆς, ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης δὲν ἔπαυσε νὰ ἐνισχύη καὶ μετὰ τὸ 1843 τὴν ἑλληνικὴν Σχολήν Ἀλιστράτης⁵.

privatoare la Istoria Românilor, Volumul XIII. Texte grecești private la Istoria Românească culese și publicate cu introducerea și indicele numelor de A. Papadopolos-Kerameus, București 1909, σ. 290.

1. M. E. M. Cousinéry, Voyage dans la Macédoine contenant des recherches sur l'histoire, la géographie et les antiquités de ce pays, tome premier, Paris 1831, σ. 205-206, tome deuxième, Paris 1931, σ. 51.

2. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοποῦλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 4· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἑ.ἀ., σ. 46-49. Ὁ Σωφρόνιος ἦτο ἡγούμενος καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1805 ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τινος ἐπιγραφῆς ἐπὶ μαρμαρινῆς πλακός, Πέτρον Ν. Παπαγεωργίου, Αἱ Σέρραι καὶ τὰ προάστεια τὰ περὶ τὰς Σέρρας καὶ ἡ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. (Συμβολὴ ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογική), «Byzantinische Zeitschrift» 3(1894) 291.

3. Τριαντ. Δ. Θεοδορίδου, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ οἱ Μητροπολίται τῆς «Ξεραϊκῆς Χρονικῆς» 1(1953) 168· Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, Οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι 1860 - σήμερον. Α' Ἱστορία, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 324.

4. Περὶ Εἰκοσιφοινιτῶν εὐπαιδευτῶν ἀνδρῶν, ὅρα Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 8-10.

5. Περὶ τῆς Σχολῆς ταύτης, ὅρα Ἀθανασίου Γιομπλιάκη, Ἡ Κεντρικὴ Σχολὴ Ἀλιστράτης, «Μακεδονικὰ» 4(1955-1960) 383-390· πρβλ. Φώτη Τριάρχη, Ἡ παιδεία στὸν Νομὸ Δράμας 1840-1899, «Δραμινὰ Χρονικὰ», Δράμα 1980, σ. 94-95, καὶ

Ἀπὸ τοῦ 1844 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δώρισε ἐπόπτην καὶ ἐξελεγκτὴν ἐπὶ τῆς Μονῆς τὸν Μητροπολίτην Δράμας Ἀθανάσιον. Ἡ ἐποπτεία αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1894, ὅτε ἡ ἐποπτεία καὶ ἐξέλεξις τῆς Μονῆς, τῇ αἰτήσῃ της, μετὴνέχθη εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ἐλευθερουπόλεως. Τὴν 23ην Φεβρουαρίου 1854, ἐπὶ ἡγουμένου Παγκρατίου, συνέβη φοβερὰ πυρκαϊά, ἡ ὁποία ἀπετέφρωσε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου κτηρίου τῆς Μονῆς καὶ τὸ ἥμισυ τῆς βορείας. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1864, πατριαρχικῇ ἀποφάσει, τρία χωρία, τὸ Παλαιοχώριον, ἡ Νικησιάνη καὶ ἡ Κορμίστα (Χωρομίστα), εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μονῆς ἀνήκοντα ἀνέκαθεν, μετεβιβάσθησαν εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ Ἐπισκόπου Ἐλευθερουπόλεως Μελετίου, ἵνα συμπληρωθῇ, διὰ τῆς εἰσφορᾶς καὶ τῶν κατοικῶν τῶν τριῶν αὐτῶν χωρίων, τὸ ἐπισκοπικὸν ἐπίδομα τοῦ Ἐλευθερουπόλεως¹. Κατὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, τὸ 1877, ἡ Μονὴ καὶ πάλιν ὑπέστη καταστροφάς, τὸ ἴδιον συνέβη κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος, καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913. Τὸ 1877 ἡ Μονὴ εἶχε 85 περίπου μοναχοὺς καὶ δοκίμους, ἐκ τῶν ὁποίων ὠρισμένοι ἦσαν διασκορπισμένοι εἰς τὰ εἰς διάφορα μέρη εὐρισκόμενα μετόχια της², τὸ 1885 70 περίπου³, τὸ 1900 35 μοναχοὺς καὶ ἐτέρους 30 κοσμικοὺς⁴, τὸ 1906 32 μοναχοὺς καὶ 28 κοσμικοὺς⁵, τὸ 1913 ὑπὲρ τοὺς 30 μοναχοὺς καὶ 25 κοσμικοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν της⁶, τὸ 1915 30 ὥς 33⁷ καὶ τὸ 1928 25 μοναχοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων 9 ἱερεῖς καὶ 4 διάκονοι, καὶ 35 ὑπηρέτας⁸.

Κωνσταντίνου Β. Χιώλου, Ἡ Ἀλίστράτη Σερρών. Μία Ὁρησκειτικὴ, Πνευματικὴ καὶ Ἐθνικὴ ἐπαλξίς, Ἀθῆναι 1981, σ. 21.

1. Πρβλ. Ἀθανασίου Ἀγγελόπουλου, Ἡ διαμόρφωσις τῶν ὁρίων τῆς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ἐν «Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιότης της. Ἀ' Τοπικὸ Συμπόσιο. Πρακτικά», Θεσσαλονίκη 1980, σ. 176-177 καὶ 196-197.

2. Νικολάου Γ. Φιλίππιδου, Περιήγησις τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαρχιῶν Δράμας, Ζίχνης καὶ Ἐλευθερουπόλεως, «Παρνασσός» 1(1877) 134.

3. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἔ.α., σ. 13.

4. Λαζάρου Χαρισιάδου, Ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας Ἱερὰ Μονὴ τῆς «Εἰκοσιφοίνισσης», «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» 4(1911) 229.

5. Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἔ.α., σ. 160.

6. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου, Νέα Ἑλλάς ἥτοι ἱστορικὴ, γεωγραφικὴ, τοπογραφικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ περιγραφή τῶν νέων Ἑλληνικῶν χωρῶν: Ἠπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, νήσων καὶ ὁδηγὸς σαφὴς καὶ ἀκριβὴς τῶν ταξιδιωτῶν καὶ περιηγητῶν κατὰ τὸ Γερμανικὸν τοῦ Καρόλου Μπαϊδεκερ καὶ Meyer καὶ τὸ γαλλικὸν τοῦ Guide Joanne - Isambert, ἐν Ἀθήναις 1913, σ. 133.

7. Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἔ.α., σ. 27, 152.

8. Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἔ.α., σ. 13.

Τὸ 1896 ἀπεστάλη ἀδελφὸς ἐκ μέρους τῆς Μονῆς εἰς τὴν Ῥωσίαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ὁ πρ. Πατριάρχης Νεόφυτος Η', Εἰκοσιφοινίτης, ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολὴν, ἐκ τῆς νήσου Ἀντιγόνης, εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Μονῆς Μακάριον, ἀναφέρει ὅτι θὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσίας Ἰωάννην Νελίδωφ διὰ νὰ παραταθῇ ἡ εἰς Ῥωσίαν παραμονὴ τοῦ μοναχοῦ¹. Τὸ 1900 ἐπὶ τῷ χεῖρ ἔνεργειῶν ὅμως τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Χρυσοστόμου ἠνωρθώθησαν τὰ οἰκονομικά της².

Μέχρι τοῦ 1917 ἡ Μονὴ κατεῖχε πλουσίαν βιβλιοθήκην μὲ μεγάλῃς ἀξίας χειρόγραφα καὶ πολύτιμα κειμήλια. Τὴν 27ην Μαρτίου ὅμως τοῦ ἐτους τούτου οἱ Βουλγαροὶ κομιτατζήδες, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῇ τὸν διαβόητον Πανίτσαν καὶ τὸν αὐστριακῆς καταγωγῆς καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὴν Σόφιαν Βλαδίμηρον Σίς, εἰσέβαλον εἰς τὴν Μονήν, συνέλαβον καὶ ἐκακοποίησαν τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς εἰς αὐτὴν ἐργαζομένους, διήρπασαν ἅπασαν τὴν κινητὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς, τὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὴν Βιβλιοθήκην, τὰ κειμήλια ἀπὸ τὸ Σκευοφυλάκιον καὶ τὰ ἄμφια, τὰ ἐφόρτωσαν εἰς 18 ἡμιόνους καὶ τὰ μετέφεραν εἰς τὴν Δράμην καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Βουλγαρίαν³. Μεταξὺ αὐτῶν τὸ σπουδαιότερον ἦτο χειρόγραφον Εὐαγγέ-

1. Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 6.

2. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 30.

3. Γ. Α. Σωτηρίου, Αἱ βυζαντιναὶ σπουδαί. Διάλεξις γενομένη κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐμφάνισιν τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἐν τῷ «Παρνασσῷ» τῇ 26 Ἰανουαρίου 1919, ἐν Ἀθήναις 1920, σ. 11· Σ. Β. Κουγέα, Κώδιξ τοῦ πατρικίου Σαμωνᾶ (μεθ' ἐνὸς πανομοιότυπου), «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 5(1926) 198-199. Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς δρᾷ Σταύρου Μερτζίδου, Αἱ χώραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμένοι τοποθετήσεις τῶν. Ἐρευνᾷ καὶ μελέται τοπογραφικαὶ ὑπὸ ἀρχαιολογικο-γεωγραφικο-ἱστορικὴν ἐποπὴν συνταχθεῖσαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων βοηθημάτων, μὲ τινὰς νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ μὲ ἐπιδιορθώσεις τῶν τέως ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν, περὶ τῶν τοιαύτης ὕλης πραγματευομένων διαφορῶν Συγγραμμάτων, ἐν Ἀθήναις 1885, σ. 83-84· Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἑ.ἀ., σ. 25-53· πρβλ. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχόπουλου), Ἡ ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 55· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἑ.ἀ., σ. 108-111· Σπυρ. Π. Λάμπρου, Ἐνθυμήσεων ἥτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ πρώτη. (Ἀρ. 1-562), «Νέος Ἑλληνομνήμων» 7(1910) 159, 186· Paul Maas, «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 2(1912) 219-220· Σπ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς ἱερᾶς Μονῆς τῆς Εἰκοσιφοινίσσης εὑρισκομένων βιβλίων εἰς μεμβράναις, χειρόγραφα, χαρτὶ καὶ εἰς τύπον, «Νέος Ἑλληνομνήμων» 17(1923) 306-311· Otmär Schissel, Kataloge griechischer Handschriften, Graz 1924, σ. 21, 71· Κατάλογοι ἐλληνικῶν κωδίκων ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 11(1953) 369· Albert Ehrhart, Überlieferung und Bestand der

λιον ἐπὶ περγαμηνῆς δίστηλον, ἰδιόχειρον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ τὸ 1373¹ ἢ τὸ 1378². Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο, βάρους 9 ὀκάδων, ἦτο καλλιγραφικώτατα γεγραμμένον, εἶχε βαρύτιμον περιβλήμα καὶ ἦτο πεποικιλμένον διὰ πολυτίμων λίθων. Τότε οἱ πατέρες τῆς Μονῆς ὄχι μόνον ἐβασανίσθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν ἀλλὰ καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν εἰς καταναγκαστικά πρὸς θάνατον ἔργα. Ἐπίσης οἱ Βούλγαροι διήρπασαν ἐκ Δράμας ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ τοὺς κώδικας τῆς Μητροπόλεως, ὅλα τὰ χειρόγραφα³ καὶ ὁλόκληρον τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἐν Δράμῃ ἐκδοθέντος τὸ 1916 ἔργου του περὶ τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης⁴. Δυστυχῶς οἱ Βούλγαροι, παρὰ τοὺς ὁρους

hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche von den Anfängen bis zum Ende des 16. Jahrhunderts. Erster Teil. Dei Überlieferung. I. Band, Leipzig 1937, σ. XXXIX-XL, LIV· Marcel Richard, Répertoire des Bibliothèques et des Catalogues de manuscrits grecs, Paris 1958², σ. 86-88· L. Politis, Eine Schreiberschule im Kloster τῶν Ὁδηγῶν, «Byzantinische Zeitschrift» 51(1958) 271, 277-278, 280-281.

1. Δημητρίου Μ. Σάρρου, Παλαιογραφικὸς ἔρανος. (Ἀνατύψεις ἐκ τοῦ ΛΓ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου), ἐν Κωνσταντινουπόλει 1914, σ. 104-105.

2. Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Ἐκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἑ.ἀ., σ. 154-155· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονία χριστιανικὰ μνημεῖα, ἑ.ἀ., σ. 74-75· Γ. Α. Σωτηρίου, Αἱ βυζαντινὰ σπουδαί, ἑ.ἀ., σ. 11· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 33.

3. Ἐκθῆσιν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Γεννάδιον περὶ ὧν αὐτῶν ὑπέβαλεν ἐκ Δράμας, τὴν 12ην Ὀκτωβρίου 1918, ὁ τοποτηρητὴς τῆς Μητροπόλεως Δράμας Ἐπίσκοπος Θεουπόλεως Γεννάδιος, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 645-656· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 34-37, ὁλίγας δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα, τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1918, ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἱερομόναχος Νεόφυτος εἰς χρονολογικὴν ἐκθῆσιν του, γραφεῖσαν εἰς τὴν Δράμαν, περιγράφει κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὰ ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1916 μέχρι 23ης Ἰουνίου 1917 μαρτύρια τῶν πατέρων τῆς Μονῆς καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Μονῆς, παραθέτων ἐν τέλει κατάλογον τῶν κειμηλίων καὶ θησαυρῶν τῆς Μονῆς, καθὼς καὶ τῶν ζημιῶν τῆς Μονῆς, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 685-698· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 37-47. Μέρους τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Δ. Παναγόπουλος, Ἱερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 36-44.

4. Πρβλ. κριτικὴν τῆς μελέτης αὐτῆς † τοῦ πρ. Λ. Σωφρονίου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 92-100. Ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς περισσώθησαν μόνον πέντε σάματα, ὅς ἀναφέρει ὁ ἴδιος † ὁ Δράμας Ἀγαθαγγεῖλος, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 191-196, ἀπαντῶν εἰς τὴν ὥς ἂν κριτικὴν τοῦ ποτὲ μαθητοῦ του εἰς τὴν Ἱεράν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου. Ἐπειδὴ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ εὗρωμεν τὴν μελέτην ταύτην, συνεισέβημεν διὰ τὴν παρούσαν ἐργασίαν τὸ δακτυλογραφημένον ἀντίγραφον αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην Δράμας.

τῆς Συνθήκης τοῦ Νεϊγὺ (Neuilly), ἡρνήθησαν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαίρεσεων, νὰ ἐπιστρέψουν τὰ κλαπέντα, παρ' ὅτι τὸν Μάιον τοῦ 1923 πρὸς τοῦτο μετέβη εἰς Σόφιαν ὁ τότε Διευθυντὴς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Γεώργιος Σωτηρίου¹.

Κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον, ἡ Μονὴ ἐγνώρισε διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν καταστροφικὴν μανίαν τῶν Βουλγάρων. Τὴν 12ην Ἰουλίου 1943 κατέκαυσαν τὰ οἰκοδομήματα τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία ὥς ἐκ τούτου μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἔρειπων, διασωθέντος μόνον τοῦ κυρίως Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Τὸ 1946 κατεβλήθη ἡ πρώτη προσπάθεια διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Μονῆς, τὸ 1957 ἐγινε μία ἀκόμη μικρὰ προσπάθεια, τὸ 1963, ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου, ἐγένοντο ἀναστηλωτικαὶ ἐργασίαι ὑπὸ τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων ΙΕ' Περιφερείας², ἔκτοτε δὲ ἤρχισε συστηματικὴ προσπάθεια ἀνοικοδομήσεώς της, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειάς τοῦ καὶ νῦν Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου, ἡ ὁποία ἀπέδωκεν ὄντως ἐξαίρετους καρπούς. Σήμερον ἡ Μονὴ λειτουργεῖ ὥς γυναικεία μὲ ὑπὲρ τὰς 10 μοναχάς.

Ἀπὸ τὰ τίμια καὶ ἱερὰ λείψανα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐγκύκλιον τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Ἱερομόναχος Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότης, εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης ἀναφέρεται, ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὴν Μονήν, ὅτι ὑπῆρχον τοῦ Ἀγίου Διονυσίου³, τοῦ Ἀγίου Χαραλάμπους⁴, τοῦ Ἀγίου

1. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 47-49· πρβλ. Λίνου Πολίτου, Εἰδήσεις, «Ἑλληνικά» 4 (1931) 525-526.

2. Δημ. Ι. Λαζαρίδου, Ἀρχαιότητες καὶ μνημεῖα Ἀνατολ. Μακεδονίας-Θράκης, «Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον» 19(1964), Μέρος Β' 3-Χρονικά, Ἀθήναι 1967, σ. 374-375.

3. Σταύρου Μερτζίδου, Αἱ χῶραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμέναι τοποθετήσεις των, ἑ.ἀ., σ. 85· Ἀρχιμανδρίτου Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχopoύλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 37, 40, 55· Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἑ.ἀ., σ. 156, 157· Εὐαγγέλου Γ. Στρατιῆ, Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ ἡ δρᾶσις τῆς ἐν αὐτῇ Ἑλληνικῆς Κοινοτήτος κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν αἰῶνας, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1909, σ. 89· Λαζάρου Χαρισιάδου, Ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας Ἱερὰ Μονὴ τῆς «Εἰκοσιφοινίσσης», ἑ.ἀ., σ. 229· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικά μνημεῖα, ἑ.ἀ., σ. 70-71· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἑ.ἀ., σ. 16, 52, 142· «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς» 2 (1918) 695, 696· Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκομ. Πατριάρχης Διονύσιος Α', ἑ.ἀ., σ. 21-22· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 20, 45, 46, 52· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 42.

4. Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικά μνημεῖα, ἑ.ἀ., σ.

Τρύφωνος¹, τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου² καθὼς καὶ μέρος τοῦ Τιμίου Ξύλου³.

Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΘ. ΓΛΑΒΙΝΑΣ

SUMMARY

Apostolos Glavinias, Circular of the Metropolis of Thessaloniki for the Aid of the Holy Monastery of Eikosifinissa.

On the first of September 1791, the Metropolis of Thessaloniki sent a circular letter to all its clerics and laics, introducing the Hieromonk Ioasaph Kofinitziotis. Ioasaph was going to travel through the Metropolis of Thessaloniki for three years, carrying part of the Holy Cross and the sacred relics of some Saints. His purpose was to collect offerings for the financial support of the Monastery of Eikosifinissa.

The present work aims at publishing this brief circular. The work comprises a short introduction to Codex 66 of the Monastery of Vlatades which contains the circular, and the circular itself.

The circular is followed by some information on the Archbishop of Thessaloniki, Gerasimos the Cretan (1788-1810), on whose prelature the circular was issued, and on the Bishop of Campania, Theophilos, who was one of the bishops of the Metropolis of Thessaloniki when the circular was issued and the one who preserved the document.

Finally a broader discussion on the Monastery of Eikosifinissa of Paggaion is made, concerning mainly its history from its foundation (second half of 9th century) till today.

71· «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 695· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 46, 52· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 42.

1. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 696· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 46, 52· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 42.

2. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 52.

3. «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 694.